

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2562)

การศึกษาองค์ประกอบ ตัวชี้วัด และแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสรรเงินทุนพัฒนาพรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อสร้างความเป็นประชาธิปไตยในพรรคการเมืองไทย

ธนภัทร ปัจฉิมม์

โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและยืนยันองค์ประกอบการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสรรเงินทุนพัฒนาพรรคการเมืองและพรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อสร้างความเป็นประชาธิปไตยในพรรคการเมืองของไทย โดยผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยในลักษณะผสมผสานวิธีการแบบต่อเนื่องเชิงสำรวจ 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 กลุ่ม ประกอบด้วย คณะกรรมการกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง หัวหน้า/กรรมการบริหารพรรค ประธานสาขาพรรค/กรรมการสาขาพรรค ตัวแทนสมาชิกพรรคของแต่ละพรรค วิเคราะห์เนื้อหาและจำแนกองค์ประกอบความร่วมมือ ระยะที่ 2 ศึกษาเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ กับกลุ่มตัวอย่างทั้งสี่กลุ่มที่คัดเลือกแบบแบ่งชั้น วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และระยะที่ 3 ศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มเดิมแล้วทำการวิเคราะห์ เนื้อหาข้อมูลที่ได้ ผลการวิจัยพบว่า พรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเหล่านี้จัดตั้งขึ้นจากตัวบุคคลและได้รับการจัดสรรเงินจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองเป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคและไม่พบว่าจะมีการได้รับเงินจากแหล่งทุนอื่น ในขณะที่การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองว่าด้วยการสร้างความเป็นประชาธิปไตยของพรรคขาดความเข้มแข็งอันจะนำไปสู่การเป็นสถาบันทางการเมืองได้ ในขณะที่เจตนารมณ์ของการจัดสรรเงินจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นมีสัมพันธ์กับ 4 องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบหลักที่ 1 “การสนับสนุนเงินโดยรัฐ” องค์ประกอบหลักที่ 2 “เสรีภาพการจัดตั้งพรรคการเมือง” องค์ประกอบหลักที่ 3 “การดำเนินกิจการของพรรค” องค์ประกอบหลักที่ 4 “การจัดโครงสร้างพรรคการเมือง” มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: พรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, ประชาธิปไตย, พรรคการเมือง

Received: March 18, 2019, Accepted April 6, 2019

A Study of the Constructs, Indicators and Guidelines Promoting Funding Allocation to political parties with no members in the House of Representatives to reinforce democracy in Thai Political Party

Thanapat Patchim

School of Law and Politics, Suan Dusit University

Abstract

The purpose of this study was to study the conditions and confirm the constructs of the funding allocation for the development of political parties and those with no members in the House of

Representatives. The researcher has designed the research in a combination of three continuous exploration phases. In phase 1 “Qualitative Study” The interviews were conducted with four main informant groups, namely the Committee for the Development of Political Parties Chief / Executive Committee Chairman of Party / Party Branch Representatives of each party of the party. Phase 2 “Quantitative method” the questions adopted a five-point Likert scale to gather data for each construct, the sample was from the four groups by stratified random sampling method. The results showed that political parties whose members do not sit in the House of Representatives established the party from private individual funds and from the political party development funds for the political activities. At the same time, their political activities promoting democratization are weak. While the intent of the fund appropriation from the Development Fund to the party relates to four main constructs, namely construct one “Money Supported by the State”, construct two “Freedom of Formation of Political Parties”, construct four “Operation of the Party” and construct four “Political party structure”. The relationship was tested statistically significant.

Keywords: Political party without MPs, Democracy, Political parties

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

บทนำ

พรรคการเมืองเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งและในขณะเดียวกันพรรคการเมืองจะเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับรัฐบาล หากพิจารณาในแง่หนึ่งจะเห็นว่าพรรคการเมืองย่อมมีสำคัญต่อการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน ซึ่งหากพิจารณาให้ถึงแก่นแท้ย่อมกล่าวได้ว่าพรรคการเมือง (political party) เป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญและขาดเสียมิได้ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภา ซึ่งผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งจากพรรคการเมืองจะต้องทำหน้าที่ทางการเมืองในฐานะที่เป็นผู้แทนของปวงชน มิใช่ทำหน้าที่ทางการเมืองเพื่อตอบสนองความต้องการของพรรคการเมืองโดยละเอียดประโยชน์สาธารณะ ซึ่งมีพรรคการเมืองจำนวนไม่น้อยที่ละเลยประโยชน์สาธารณะและใช้ประโยชน์จากวาทกรรมที่ว่าด้วยประชาธิปไตยเป็นอำนาจของประชาชน แม้ว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งเสียงข้างมาก (majority) เข้ามาจัดตั้งรัฐบาล หากย้อนหลังไปกว่าหลายสิบปีที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าภาพสะท้อนของพรรคการเมืองนั้น ส่วนใหญ่จะพบว่าเป็นภาพของพรรคการเมืองที่มีที่มาจากชนชั้นนำทางอำนาจ ซึ่งเป็นชนชั้นปกครองดั้งเดิม แล้วจึงเปลี่ยนผ่านไปสู่การครอบงำโดยชนชั้นนำทางที่เป็นผู้มั่งคั่งทางเศรษฐกิจ เหล่านี้สามารถนำมาพิจารณาในแง่ของการดำรงอยู่ในความเป็นพรรคการเมืองที่มีความสอดคล้องต้องกันอย่างน้อย 2 ปัจจัย กล่าวคือ ปัจจัยด้านการเมืองและปัจจัยด้านกฎหมาย โดยปัจจัยด้านการเมืองนั้นเป็นสภาพทั่วไปของการเคลื่อนไหวทางสังคม การเมืองการปกครองบริหาร ซึ่งอาจมีตัวแปรที่สำคัญที่มาจากผลกระทบทางการเมืองภายใต้กลไกระบบรัฐสภาหรือการกระทำของพรรคการเมืองในฐานะที่เป็นฝ่ายรัฐบาล ส่วนปัจจัยด้านกฎหมาย เป็นความจำเป็นที่พรรคการเมืองต้องมีการปรับตัวหรือปรับพฤติกรรมตามที่กฎหมายพรรคการเมืองบัญญัติ อย่างไรก็ตามพรรคการเมืองไทยเปลี่ยนผ่านโดยกระบวนการดำรงอยู่แบบลองผิด – ลองถูก มากกว่ากระบวนการเติบโตและอยู่รอดแบบเรียนรู้ – พัฒนาทิศทางการเปลี่ยนแปลงของพรรคการเมือง จึงดำเนินไปภายใต้ปฏิกิริยาเชิงรับมากกว่าเชิงรุก แม้ว่าพรรคการเมืองจะได้รับยกย่องให้มีความเป็นองค์กรนำ แต่กลับมีบทบาทในฐานะรองโดยที่พรรคการเมืองไทยเป็นส่วนผสมระหว่างชนชั้นนำทางอำนาจ กับชนชั้นนำทางเศรษฐกิจ ซึ่งดำรงอยู่ได้อิทธิพลของปัจจัยแวดล้อม เปลี่ยนผ่านในเชิงรับอย่างไร้ทิศทางและขาดกระบวนการพัฒนา ทำให้พรรคการเมืองไทย มีฐานะเป็นองค์กรเฉพาะในทางโครงสร้างตามนิยาม แต่ในด้านบทบาท – หน้าที่ของสถาบันตามพหุนัยกลับมีฐานะเพียงในระดับตัวบุคคลและหรือกลุ่มอำนาจที่ครอบงำพรรคเฉพาะช่วงเวลาเท่านั้น สถาบันพรรคการเมืองไทยจึง

เป็นองค์กรทางการเมืองที่กำลังเปลี่ยนผ่านอยู่ในช่วงกึ่งกลางของการพัฒนาความเป็นสถาบันมากกว่าเป็นองค์กรที่พัฒนาความเป็นสถาบันแล้ว เนื่องจากการสนับสนุนมีขอบเขตจำกัดไม่กว้างขวาง ติดขัดกับตัวบุคคลและกลุ่ม ขาดความยืดหยุ่นในการปรับตัวระดับองค์กร ศูนย์รวมอำนาจกระจุกตัวที่กลุ่มแกนนำ ขาดความเป็นอิสระในตัวเอง และมีการแตกแยกเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งมีพลังเหนือองค์กรรวม การผนึกเป็นปึกแผ่นขาดความเข้มแข็ง (เชาวนะ ไตรมาศ, 2549 หน้า 57 – 61) อย่างไรก็ตามการพิจารณาถึงความเป็นประชาธิปไตยของพรรคการเมืองนั้น ย่อมเกี่ยวข้องกับการกระทำกิจกรรมทางการเมืองหรือการดำเนินงานของพรรคการเมือง ซึ่งมีนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ได้จำแนกพรรคการเมืองออกเป็น 3 ประเภทหลัก คือ พรรคชนชั้นนำ (elite parties) พรรคมวลชน (mass parties) และพรรคเลือกตั้ง (electoral parties) ซึ่งลักษณะของพรรคการเมืองทั้ง 3 ประเภท มีทิศทางและแนวโน้มของความเป็นพรรคการเมืองที่มีบทบาททางประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะประเด็นความต่อเนื่องของความเป็นพรรคการเมืองนั้น จะพบว่าพรรคมวลชน มีแนวโน้มความต่อเนื่องค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับพรรคชนชั้นนำและพรรคเลือกตั้ง นอกจากนั้นสาระสำคัญของปัญหาพรรคการเมือง คือ “ความไม่เป็นประชาธิปไตยภายในพรรคการเมือง” เหตุดังกล่าวอาจทำให้เกิดผลเสียต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนกล่าวคือพรรคการเมืองที่ไม่มีความเป็นประชาธิปไตย ย่อมทำให้ผู้แทนของพรรคขาดหลักความเป็นอิสระและตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้ก่อตั้งพรรค อันมีผลเป็นการทำลายหลัก “อิสระอาณัติ” (Free Mandate) ของผู้แทนราษฎรและทำให้เกิดการผูกขาดอำนาจในการจัดการบริหารพรรคการเมือง (ปริญาเทวานฤมิตรกุล, 2540 หน้า 4-5) เป็นต้น

การปฏิรูปการเมืองก็ทำให้รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองกำหนด ให้พรรคการเมืองต้องได้รับการสนับสนุนโดยรัฐจึงเกิดเป็นกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองซึ่งมีความสำคัญต่อพรรคการเมืองอย่างมากโดยเฉพาะพรรคการเมืองขนาดเล็กที่ไม่ได้รับเงินบริจาคจาก บุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายนอกมากนัก หรือบางพรรคไม่เคยได้รับการบริจาคเงินเลยการมีกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงเป็นการช่วยเหลือในเรื่องการเงินให้กับพรรคการเมืองสามารถที่จะมีทุนในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้ ในแง่ของการจัดสรรเงินสนับสนุนโดยรัฐให้แก่พรรคการเมืองทุกพรรคผ่านทางกองทุนเพื่อการพัฒนา พรรคการเมืองนั้นก็จะจัดสรรให้ตามโครงการและแผนงานของพรรครวมถึงค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่พรรค เสนอมาซึ่งแต่ละพรรคก็จะได้รับเงินแตกต่างกันไปตามเกณฑ์ที่คณะกรรมการกองทุนกำหนดไว้ โดยตั้งแต่ ปี พ.ศ.2542-2559 กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองได้จัดสรรเงินสนับสนุนให้พรรคการเมืองไปแล้ว 68 พรรคเป็นเงิน 2,271,824,405.16 บาท (กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง, 2554: 51-53) โดยจำนวนพรรคที่ได้รับเงินสนับสนุนนั้นเป็นพรรคที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนมาก ซึ่งบางพรรคได้รับเงินสนับสนุนไปแต่ก็ไม่เห็นดำเนินการหรือประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งเลย จึงเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณของรัฐที่ต้องคอยสนับสนุนพรรคการเมืองเหล่านี้ โดยเฉพาะพรรคที่ จัดตั้งมานานแล้วอย่างเช่น พรรคคนขอปลดหนี้ได้รับเงินสนับสนุนตั้งแต่ จัดตั้งพรรคไปทั้งสิ้น 87,276,631.62 บาท แต่ก็ยังไม่เคยประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งแม้แต่ครั้ง เดียวและก็ไม่มีการดำเนินการทางการเมืองที่ส่งเสริมประชาธิปไตยอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนเลย เช่นเดียวกับอีกหลายๆ พรรคที่จัดตั้งมานานกว่า 15 ปีแล้ว ได้แก่ พรรคกสิกรไทย ได้รับเงินสนับสนุนไปแล้ว 8,467,628.67 บาท, พรรคชีวิตที่ดีกว่า 5,640,457.80 บาท, พรรคสยาม 1,789,236.60บาท ซึ่งพรรคการเมืองเหล่านี้มีระยะเวลาการจัดตั้งและการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองมากกว่า 15 ปี (ช่วงปี พ.ศ.2540 – พ.ศ.2560) จึงน่าสนใจที่จะศึกษาวิจัยว่าพรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จัดตั้งมานานแล้วนี้มีการนำเงินที่ได้รับการสนับสนุนโดยรัฐไปดำเนินการใดบ้าง มีกระบวนการสร้างความเป็นประชาธิปไตยหรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและองค์ประกอบของการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสรรเงินกองทุนระหว่างกองทุนพัฒนาพรรคการเมืองกับสาขาพรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อสร้างความเป็นประชาธิปไตยในพรรคการเมือง

2. เพื่อยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัดการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสรรเงินกองทุนระหว่างกองทุนพัฒนาพรรคการเมืองกับสาขาพรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อสร้างความเป็นประชาธิปไตยในพรรคการเมือง
3. เพื่อศึกษาแนวการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสรรเงินกองทุนระหว่างกองทุนพัฒนาพรรคการเมืองกับสาขาพรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อสร้างความเป็นประชาธิปไตยในพรรคการเมือง

แนวความคิดการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสรรเงินแก่พรรคการเมืองโดยรัฐ

การส่งเสริมสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมืองโดยรัฐนั้นมีการดำเนินการในประเทศประชาธิปไตยหลายประเทศ แต่ละประเทศก็มีความหมายการสนับสนุนการเงินแก่พรรคการเมืองที่แตกต่างกัน การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรเงินก็จะแตกต่างกันไปตามความต้องการว่า ต้องการจะพัฒนาพรรคการเมืองของประเทศให้เป็นอย่างไร แต่ในส่วนของแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสรรเงินกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองของไทยนั้นมิเจตนารมณ์ในการจัดสรรเงินสนับสนุนพรรคการเมือง โดยต้องการให้พรรคการเมืองมีความมั่นคง เข้มแข็ง และสามารถดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่เฉพาะเพียงช่วงการเลือกตั้ง เท่านั้น โดยเจตนารมณ์ คือ ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนรวมในการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองและพัฒนาพรรคการเมืองให้มีความประชาธิปไตย เพื่อเป็นการสร้างให้พรรคได้รับความนิยม ความศรัทธา และมีฐานเสียงการสนับสนุนจากประชาชนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับเชาวนวัต เสนพงศ์ และ สดศรี สัตยธรรม ที่เห็นว่าพรรคการเมืองไทยมีลักษณะเป็นเพียงพรรคการเมืองตามกฎหมาย (Legalistic party) โดยการจัดตั้งพรรคการเมืองนั้นต้องผ่านการจดทะเบียนพรรคการเมืองตามกฎหมาย การตั้งพรรคการเมืองจึงเป็นเพียงกลไกการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง ซึ่งหากพิจารณาในแง่แล้วการดำเนินกิจกรรมที่จะเป็นการสร้างประชาธิปไตยในพรรคการเมืองจึงยากที่เป็นไปได้ แม้ว่า จะมีพรรคการเมืองเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากก็จะทำให้พรรคการเมืองเหล่านี้สิ้นสลายไป เมื่อผู้นำหรือหัวหน้าพรรคการเมืองหมดอำนาจและบารมีทางสังคมและการเมือง หรือแม้กระทั่งเมื่อบุคคลสำคัญ ๆ ของพรรคเกิดความขัดแย้งกัน ก็มักจะมีการแยกตัวของเหล่าบรรดาสมาชิกพรรคออกมาตั้งพรรคการเมืองใหม่ จะเห็นว่าเมื่อพรรคการเมืองไม่ได้เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่คล้ายคลึงกันและมีความแน่วแน่งทางการเมืองก็จะทำให้พรรคการเมืองนั้น ๆ ขาดความเป็นปึกแผ่นตามทฤษฎีความเป็นสถาบันทางการเมืองของแฮมมิลตัน อันดิงตัน อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ก็ยังคงเจตนารมณ์ที่ต้องการให้ประชาชนได้ร่วมตัวจัดตั้งพรรคการเมืองง่ายขึ้น เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชน ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และกำหนดให้การเลือกตั้ง การดำเนินกิจการ และข้อบังคับของพรรคการเมืองต้องสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย พร้อมทั้งได้กำหนดเงื่อนไขในการสนับสนุนพรรคการเมือง เมื่อมีการประกาศใช้กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองต้องมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนาสาขาพรรคการเมือง โดยรัฐ การสนับสนุนทางการเงินหรือประโยชน์อย่างอื่นแก่พรรคการเมืองโดยรัฐด้วย อย่างไรก็ตาม การสนับสนุนพรรคการเมืองของกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ระหว่าง พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2550 แบ่งได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ (คณะกรรมการกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง, 2553 หน้า 2) ได้แก่ ส่วนแรกการสนับสนุนตามแผนงานและโครงการ ส่วนที่สองเป็นการสนับสนุนค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภค

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสานวิธีการ (Mixed Methods Research) ชนิดต่อเนื่องเชิงสำรวจ (The Exploratory Sequential Design) (Creswell & Plano Clark, 2011) โดยระยะแรกศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสรรเงินกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง 4 กลุ่ม ได้แก่ คณะกรรมการกองทุนและผู้บริหารสำนัก

กองทุน หัวหน้าพรรค/กรรมการบริหารพรรค หัวหน้าสาขาพรรค/กรรมการสาขาพรรค ตัวแทนสมาชิกพรรคที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมจำนวน 25 คน และระยะที่ต่อศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้การส่งเสริมสนับสนุนการจัดสรรเงินกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง โดยใช้แบบสอบถามที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ (5: มากที่สุด, 4: มาก, 3: ปานกลาง, 2: น้อย, 1: น้อยที่สุด) จำนวน 60 ข้อ กับกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) โดยอาศัยสัดส่วนของประชากรแต่ละกลุ่ม แล้วสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) แบบไม่แทนที่ ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 450 คน ได้แก่ คณะกรรมการกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง และผู้บริหารสำนักกองทุนฯ จำนวน 50 คน (คิดเป็นร้อยละ 11.1) หัวหน้าพรรค/กรรมการบริหารพรรค จำนวน 31 คน (คิดเป็นร้อยละ 6.9) ประธานสาขา/กรรมการสาขาพรรค จำนวน 58 คน (คิดเป็นร้อยละ 12.9) และสมาชิกพรรค จำนวน 311 คน (คิดเป็นร้อยละ 69.1) สำหรับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องแบบมีส่วนร่วมในการรับรู้ทางการเมืองการดำเนินงานของพรรคมีจำนวนมากกว่าครึ่งของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ซึ่งในจำนวนเหล่านี้เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับพรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มากกว่า 1 ปีขึ้นไป (คิดเป็นร้อยละ 80.0) โดยส่วนใหญ่เป็นสมาชิกพรรคมหาชน จำนวน 187 คน (คิดเป็นร้อยละ 41.6) รองลงมาเป็นสมาชิกพรรคคนขอปลดหนี้ จำนวน 179 คน พรรคเพื่อฟ้าดิน 66 คน และพรรคกสิกรไทย จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 39.7 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ถือว่าดีมากตามแนวคิดของคอมเลย์และลี (Comrey & Lee, 1992) หลังจากนำข้อมูลที่ได้ (60 ตัวชี้วัด) มาวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานแล้ว จึงทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ($KMO = 0.952$, $Chi-Square = 1.720$, $Sig = 0.00$) สกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) ด้วยวิธี Principal Component Analysis (PCA) Eigenvalues > 1 ขึ้นไปได้องค์ประกอบที่เหมาะสม 4 องค์ประกอบหลัก โดยหมุนแกนองค์ประกอบ (Factor Rotation) แบบมุมแหลม (Oblique) ด้วยวิธีโปรแมกซ์ (Promax Method) เนื่องจากองค์ประกอบทั้งสี่มีความสัมพันธ์กัน (ไม่เป็นอิสระต่อกัน) หลังจากตั้งชื่อองค์ประกอบแล้ว จึงทำการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันอันดับที่ 1 และอันดับที่ 3 (1st and 3rd Confirmatory Factor Analysis) (ตัวชี้วัดทุกตัวอยู่ในขอบเขตที่มีลักษณะการแจกแจงที่ยอมรับได้ (+1 ถึง -1) โดยมีค่า Skewness เป็นลบ, ค่า Kurtosis < 0, ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน +0.09 ถึง +0.83, $Sig = 0.01$ และ 0.05) ได้ 4 องค์ประกอบหลัก 8 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ องค์ประกอบหลักที่ 1 การสนับสนุนเงินโดยรัฐ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ คือ การบริหารจัดการภายในพรรค 17 ตัวชี้วัด และการส่งเสริมสนับสนุนทางการเงินของพรรคการเมือง 9 ตัวชี้วัด องค์ประกอบหลักที่ 2 การจัดตั้งพรรคการเมือง ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ คือ การได้รับสนับสนุนการจัดสรรเงินเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง 7 ตัวชี้วัด เจตนารมณ์ของทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง 6 ตัวชี้วัด และ รูปแบบการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคการเมือง 5 ตัวชี้วัด องค์ประกอบหลักที่ 3 การดำเนินกิจการของพรรค ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ คือ บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตย 7 ตัวชี้วัด และการจัดสรรเงินโดยรัฐแก่พรรคการเมือง 4 ตัวชี้วัด องค์ประกอบหลักที่ 4 การจัดโครงสร้างพรรคการเมือง ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 1 องค์ประกอบ คือ ภาระกิจและการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมือง 5 ตัวชี้วัด โดยกำหนดเกณฑ์การตรวจสอบค่าน้ำหนักดัชนีความกลมกลืนของตัวชี้วัดและองค์ประกอบ ประกอบด้วย มีค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (X^2/df) < 5.00, ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) ≥ 0.95 , ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) ≤ 0.07 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) ≤ 0.08 จึงจะถือว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการศึกษา

จากผลการศึกษา พบว่า สภาพและองค์ประกอบของการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสรรเงินกองทุนระหว่างกองทุนพัฒนาพรรคการเมืองกับสาขาพรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อสร้างความเป็นประชาธิปไตยในพรรคการเมืองนั้นเป็นลักษณะของการสนับสนุนพรรคการเมืองโดยรัฐ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้พรรคการเมืองเป็นสถาบันหลักในการ

ปกครอง โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรคการเมือง และกำกับดูแล ตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมือง ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) สภาพและองค์ประกอบของการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสรรเงินกองทุนระหว่างกองทุนพัฒนาพรรคการเมืองกับสาขาพรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อสร้างความเป็นประชาธิปไตยในพรรคการเมือง 2) การวิเคราะห์เพื่อยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัดการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสรรเงินกองทุนระหว่างกองทุนพัฒนาพรรคการเมืองกับสาขาพรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อสร้างความเป็นประชาธิปไตยในพรรคการเมือง และ 3) แนวการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสรรเงินกองทุนระหว่างกองทุนพัฒนาพรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อสร้างความเป็นประชาธิปไตยในพรรคการเมือง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพข้างต้น ชี้ชัดว่าองค์ประกอบและตัวชี้วัดการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสรรเงินกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองกับพรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อสร้างประชาธิปไตยในพรรคการเมืองของไทย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 8 องค์ประกอบย่อย และ 60 ตัวชี้วัด คือ 1) องค์ประกอบหลักที่ 1 “การสนับสนุนเงินโดยรัฐ” ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ “การบริหารจัดการภายในพรรค” และ “การส่งเสริมสนับสนุนทางการเงินของพรรค” ประกอบด้วย 17 ตัวชี้วัด องค์ประกอบหลักที่ 2 “การจัดตั้งพรรคการเมือง” ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ “การได้รับสนับสนุนการจัดสรรเงินเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง” : “เจตนารมณ์ของทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง” และ “รูปแบบการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรค” องค์ประกอบหลักที่ 3 “การดำเนินการกิจการของพรรค” ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ “บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตย” และ “การจัดสรรเงินโดยรัฐแก่พรรคการเมือง” องค์ประกอบหลักที่ 4 “การจัดโครงสร้างพรรคการเมือง” ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 1 องค์ประกอบ ได้แก่ “ภาระกิจและการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมือง” ซึ่งผลการศึกษาในส่วนนี้เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือการศึกษาและยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัดการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสรรเงินกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองกับพรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อสร้างประชาธิปไตยในพรรคการเมืองของไทย

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสรรเงินทุนสนับสนุนพรรคการเมืองจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองนั้นควรจะมีการดำเนินการต่อไป เพราะจะสามารถช่วยให้พรรคการเมืองดำรงอยู่ได้ โดยเฉพาะพรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่คณะกรรมการกองทุนพรรคการเมืองควรจัดทำกระบวนการสร้างความเป็นประชาธิปไตยในพรรคการเมืองให้เกิดเป็นรูปธรรมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามการดำเนินงานของพรรคการเมืองและรวมถึงกำกับติดตามการบริหารจัดการภายในพรรค ดังนั้น กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองควรปรับเปลี่ยนเจตนารมณ์และเป้าหมายในการจัดสรรเงิน โดยคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงของพรรคการเมืองไทยตั้งแต่การก่อตั้งพรรคและความเป็นไปของพรรคการเมืองไทย เพื่อจะได้ออกแบบแผนการดำเนินงานต่างๆ ของพรรคการเมืองในการขอรับการจัดสรรเงินให้เหมาะสมและมีก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาพรรคการเมืองและพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศต่อไป

รายการอ้างอิง

คณะกรรมการการเลือกตั้ง (2542) สำนักงาน. รายงานการวิจัยติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองที่ได้รับการจัดสรรเงินจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง ประจำปี 2542 โดยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, (อึดสำเนา)

- คณะกรรมการการเลือกตั้ง, (2543) สำนักงาน. รายงานการวิจัยติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองที่ได้รับการจัดสรรเงินจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง ประจำปี 2543 โดยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, (อัดสำเนา)
- คณะกรรมการกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง (2554) คู่มือการจัดทำแผนการดำเนินงานและแผนการใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองประจำปี 2554 เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2553. (อัดสำเนา)
- เชาวน์วัศ เสนพงศ์ (2549) การเมืองไทยยุคปัจจุบัน: ปัญหาการพัฒนาพรรคการเมืองในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2549.
- ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล. (กันยายน 2547) การอุดหนุนเงินให้พรรคการเมืองโดยรัฐและการควบคุมเงินบริจาค: การปรับปรุงระบบของประเทศไทยโดยศึกษาเปรียบเทียบกับระบบของประเทศเยอรมัน. วารสารนิติศาสตร์ 34 น.411-435.
- สดศรี สัตยธรรม.(กรกฎาคม-กันยายน 2553) การสร้างพรรคการเมืองให้เป็นสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็ง: ความท้าทายภายใต้ระบอบประชาธิปไตย. วารสารพรรคการเมืองสัมพันธ์ 15 น.6-17.
- Comrey, AL., & Lee, HB. (1992). A first course in factor analysis. (2nd ed.). Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.